08/09/2025

Ομιλία Αρχιεπισκόπου Κύπρου στο Μνημόσυνο και τον ενταφιασμό των λειψάνων του αειμνήστου Μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου Μυλωνά

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου

Επιμνημόσυνο λόγο εκφώνησε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος στο Μνημόσυνο και τον ενταφιασμό των λειψάνων του αειμνήστου Μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου Μυλωνά, την Κυ-ριακή, 7 Σεπτεμβρίου. Ο Μακαριώτατος αναφέρθηκε στον βίο του σεπτού ιεράρχου, τονίζοντας τη σημαντικότητα της προσωπικότητάς του τόσο για την Εκκλησία της Κύπρου όσο

και για την Ιστορία της Κύπρου.

“Η λυχνία, που ο Νικόδημος Μυλωνάς άναψε στην Κύπρο, δεν έσβησε με τον θάνατό του. Από τότε λάμπει και διαχέει το φως τής αρετής και της αγωνιστικότητας, το ανέσπερο φως που μπορεί να διαλύσει τα οποιαδήποτε σκοτάδια στην εθνική πορεία μας. Αυτό το φως μεταλαμπαδεύτηκε στον διάδοχό του, στον από Κιτίου Μακάριο τον Γ΄, που, έχοντας το δικό του νεανικό σφρίγος, συνέχισε και επεξέτεινε τους αγώνες του”, ανέφερε χαρακτηριστικά.

Το μνημόσυνο τελέστηκε μετά το Αρχιερατικό Συλλείτουργο στην Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Κοντού στη Λάρνακα προϊσταμένου του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου συλλειτουργούντος του Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κιτίου κ. Νεκταρίου. Στη συνέχεια ακολούθησε ο ενταφιασμός των λειψάνων του μακαριστού Ιεράρχου στο Κοιμητήριο του Αγίου Γεωργίου Κοντού στη Λάρνακα όπου και έγινε κατάθεση στεφάνων. [Διαβάστε σχετικά: Μετά από 88 χρόνια ο Μητροπολίτης Κιτίου Νικόδημος Μυλωνάς επέστρεψε στη Λάρνακα – Μνημόσυνο και Ενταφιασμός (ΦΩΤΟ)]

Παρακάτω ολόκληρη η ομιλία:

Λάρνακα, 7 Σεπτεμβρίου 2025

Ογδόντα οκτώ χρόνια από τον θάνατο του Μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου Μυλωνά, καλούμαστε, με την ευκαιρία του μνημοσύνουτου και του ενταφιασμού των λειψάνων του στον περικαλλή τάφο που ετοιμάστηκε γι’ αυτόν, στο κοιμητήριο Αγίου Γεωργίου Λάρνακος, να αποτιμήσουμε με νηφαλιότητα την προσφορά του στην Εκκλησία και το Έθνος.

Νέος, νεότατος, στην ηλικία μόλις των 28ετών, κλήθηκε, μετά τις σπουδές του στη Σχολή του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, το ΠαγκύπριοΓυμνάσιο και τη Θεολογική Σχολή Αθηνών, το 1917, να γίνει Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνος· και ένα χρόνο αργότερα, μετά την εκλογή του Μελετίου Μεταξάκη ως Αρχιεπισκόπου Αθηνών, να γίνει Μητροπολίτης Κιτίου, σε μια δύσκολη περίοδο, αφού ήταν νωπές ακόμα οι πληγές στο σώμα της Κυπριακής Εκκλησίας, από τη διαμάχη για το Αρχιεπισκοπικό ζήτημα, που κράτησε για δέκα χρόνια.

Νέος, αλλά κεκτημένος, κατά την υμνολογία μας «άνθει νεότητος πρεσβυτέρων σύνεσιν», έγινε για την Μητρόπολη Κιτίου, που εκτεινόταν τότε και στην πόλη και επαρχία Λεμεσού, και ο τιμονιέρης και ο άνεμος. Της έδινε σωστή κατεύθυνση αλλά και φτερά.

Ό, τι απέθεσαν οι αιώνες στο ατομικό και εθνικό υποσυνείδητο, ο Νικόδημος Μυλωνάς το συνειδητοποίησε από τη θέση στην οποία βρέθηκε και έπλασε μέσα του φλόγα καθοδηγητική για τον λαό του. Στα κρίσιμα εκείνα χρόνια κατά τα οποία, πέραν των εσωτερικών κινδύνων, εξαιτίας της Αγγλικής κατοχής, της αστάθειας στον Ελλαδικό χώρο, λόγω και της Μικρασιατικής καταστροφής, τότε που παρετηρείτο πολλαπλή σύγχυση λαών και πολιτισμών, αξιών και ιδανικών, εξαιτίας και τουΑ΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που μόλις είχε λήξει, ευτυχήσαμε ως λαός, να έχουμε στην ιεραρχία μας έναν τέτοιο εκκλησιαστικό ηγέτη.

Τη στιγμή αυτή αισθανόμαστε να μας μιλά έντονα η παράδοση, το ένδοξο αγωνιστικό μας παρελθόν, τα κτήρια της πόλης αυτής, οι λίθοι των γύρω οικοδομών. Νιώθουμε να ζούμε και εμείς στη δύσκολη εποχή του. «Νομίζομεν», κατά παράφραση της υμνολογίας μας «συνείναι τω τιμωμένω ιεράρχη και συγκακουχείσθαιμετ’αυτού τω λαώ του Θεού». Και, ασφαλώς, μόνον ο Κύριος, «ο πάντα ειδώς», γνωρίζει πόσες αγωνίες και κλαυθμοί και αγρυπνίες και προπηλακισμοί εβιώθησαν απ’ αυτόν στην πόλη και στους χώρους τούτους. Αλλά και πόσα φλογερά κηρύγματά του και εμπνευσμένοι λόγοι του, επιστηρικτικοί του δουλεύοντος ποιμνίου του, ακούστηκαν εδώ και τους οποίους ζηλοτύπως κρατούν σήμερα οι αιθέρες! Μιλούμε, και αυτό μας συγκλονίζει, από τους ίδιους χώρους από τους οποίους εκείνος για 13 σκληρά χρόνια, τα χρόνια της αρχιερατείας του, πριν την εξορία του,παρέθετε τα επιχειρήματά του για την ανάγκη απαλλαγής από την αποικιοκρατική δύναμη, ως κυκλώπειους ογκόλιθους πειθούς, και προετοίμαζε το έδαφος για την εξέγερση.

Το πέρασμα του χρόνου από την έξοδό του από τη σκηνή του κόσμου τούτου, μάς επιτρέπει σήμερα να αξιολογήσουμε σωστά τη μεγάλη προσωπικότητά του. Και να σταθούμε με θαυμασμό μπροστά της. Μερικοί ιστορικοί δεν μπόρεσαν να δώσουν τις πραγματικές διαστάσεις τού Νικοδήμου Μυλωνά γιατί βρίσκονταν πολύ κοντά στο μεγάλο και πολύμορφο γεγονός εντός του οποίου διεγράφονταν οι κύκλοι της δράσης του. Και άλλοι, χωρίς ποτέ να τον αμφισβητήσουν, εσιώπησαν.

Ήταν πράγματι ο Νικόδημος μια σημαίνουσα εκκλησιαστική και πνευματική μορφή, που ξεπερνούσε, κατά πολύ, τους συνηθισμενουςΚυπριακούς μέσους όρους. Δεν ήταν μια συμβατική μορφή, ανάμεσα στις πολλές, με τις οποίες η Εκκλησία, μέσω της Αποστολικής διαδοχής, πορεύεται στα πεπρωμένα της. Ούτε και ήταν

κάτοπτρο που αντανακλούσε ιδέες άλλων. Ήταν εστία φωτεινή, πηγή φωτός, που εξέπεμπε δικές του ιδέες. Και αν κάποτε ανακάλυπτε, σε κάποιον άλλον, σκέψη ή θέση ορθή, εποικοδομητική, εύστοχη, είχε την ικανότητα να την υιοθετεί, προσθέτοντας σ' αυτή και τα δικά του χαρακτηριστικά.

Από την ώρα που η Κύπρος αποσπάστηκε βίαια από τη Βυζαντινή μας αυτοκρατορία, από το 1191, ο χρόνος που κύλησε ήταν χρόνος θρήνου και δακρύων. Ο θρήνος και τα δάκρυα εντάθηκαν στην περίοδο της Αγγλικής κατοχής. Και ήταν ευτύχημα που ο Θεός, ο οποίος πάντοτε δίνει «συν τω πειρασμώ και την έκβασιν του δύνασθαιημάς υπενεγκείν» (πρβλ. Α΄Κορ. 10,13) ανέδειξε, στα χρόνια της Αγγλοκρατίας, ανάμεσα στην ηγεσία της Εκκλησίας της Κύπρου την ξεχωριστή μορφή του Νικοδήμου Μυλωνά.

Προικισμένος με γρήγορη αντίληψη, καθαρή και πλατιά σκέψη και οξύνοια μοναδική, είχε σε πολύ ανεπτυγμένο βαθμό τα ηγετικά προσόντα: Την εύκολη επαφή με τις μάζες, τη σαγηνευτική ρητορεία, τη βαθιά πίστη στις ιδέες του και την εμπιστοσύνη στους χειρισμούς και στον δυναμισμό του. Αναδείχθηκε τολμηρός αγωνιστής και πατριώτης άκαμπτος. Ριψοκίνδυνος στους αγώνες του και επίμονος στις επιδιώξεις του. Έγινε ο βράχος, μέσα σε μιαναφρισμένη θάλασσα, που επάνω του ξεσπούσαν τα κύματα, οι καταιγίδες και οι κεραυνοί, τόσο από τους ξένους κατακτητές, όσο και από τις αντιμαχόμενες ομάδες του εσωτερικού.

Κατά την παραμονή του στον μητροπολιτικό θρόνο Κιτίου ανέπτυξε έντονη και πολύπλευρη δραστηριότητα: εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, κοινωνική και εθνική, μέχρι τον Οκτώβριο του 1931. Η δράση του ξεχώρισε και αυτό έκανε τις βρετανικές αποικιακές αρχές να ανησυχούν. Επέδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την προώθηση και στήριξη της ελληνικής παιδείας, την οποία θεωρούσε αναγκαία βάση για τον εθνικό αγώνα. Ανάμεσα στις πρώτες δραστηριότητές του ήταν η διατήρηση και ενίσχυση του Ιεροδιδασκαλείου της Λάρνακας που είχε ιδρυθεί από τον προκάτοχό του Μελέτιο Μεταξάκη.

Όντας φλογερός πατριώτης, έκανε βίωμα την αρχήν του ότι οι ιεράρχες του υπόδουλου Ελληνισμού δεν μπορούσαν να μηνενδιαφέρονται και να πρωταγωνιστούν στις πολιτικές εξελίξεις. Γι' αυτό αναμείχθηκε ενεργά και δυναμικά στην πολιτική, κι εξελέγη βουλευτής και μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου το 1925. Ως βουλευτής υπηρέτησε μέχρι το 1931.

Ως εκ της θέσης του ήταν επίσης μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του οποίου προήδρευε οαρχιεπίσκοπος Κύπρου. Μέσα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του εθνικού συμβουλίου, ηγήθηκε, το 1929, τριμελούς εθνικής πρεσβείας στο Λονδίνο,

για προώθηση του αιτήματος για Ένωση με τη Ελλάδα. Η πρεσβεία είχε σκοπό,εκτός από το εθνικό θέμα, να θέσει στον Βρετανό υπουργό των Αποικιών και την άθλια οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην οποία βρισκόταν τότε η Κύπρος. Τελικά η πρεσβεία επέστρεψε στην Κύπρο αφού εισέπραξε την απογοήτευση από την στάση της βρετανικής κυβέρνησης.

Ο Νικόδημος Μυλωνάς διακρίθηκε με την πληθωρική του παρουσία στις συνεδρίες του Νομοθετικού Συμβουλίου, που γίνονταν υπό την προεδρία του βρετανού κυβερνήτη της Κύπρου. Επιβλητικός, δεινός ρήτορας, με ξεκάθαρες εθνικές απόψεις, αλλά και πείσμων, έφερνε σε αδιέξοδο τον κυβερνήτη κάθε φορά που αγόρευε επί καίριων θεμάτων για τα οποία αγωνίστηκε σκληρά, όπως ήταν η κατάργηση του περιβόητου φόρου υποτελείας. Ιδιαίτερα για θέματα οικονομικά και δημοσιονομικά είχε πολλές και βαθιές γνώσεις και για τέτοια θέματα ήλθεεπανειλημμένα σε ρήξη με την αποικιακή κυβέρνηση.

Ξεχώρισε ιδιαίτερα η αγωνιστικότητά του για το εθνικό θέμα με θέσεις ξεκάθαρες και αμετακίνητες. Παρέμεινε συνεπής σε όλη του τη βουλευτική δράση στην πολιτική θέση με την οποία εξελέγη βουλευτής, ότι η δηλαδή η ένωση της Κύπρου με τη Ελλάδα αποτελούσε τη λυδίαλίθο της συμμετοχής στον δημόσιο βίο αφού, όπως επανειλημμένα και εμφαντικά δήλωνε, η ένωση ήταν ζήτημα υπαρξιακής ανάγκης για τον Ελληνισμό της Κύπρου. Ο Νικόδημος Μυλωνάς ήταν ο εμπνευστής και ιδρυτής της Ε.Ο.Κ. (Εθνικής Οργάνωσης Κύπρου) που ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1930 με σκοπό την επίτευξη του εθνικού οράματος των Ελλήνων της Κύπρου.

Εκτός από δεινός ρήτορας, γεγονός που τον διέκρινε στα κηρύγματα και στις δημόσιες ομιλίες που έκανε, ήταν και άνθρωπος με ιστορικά και πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Υπήρξε ένας από τους ιδρυτές του πολύ σημαντικού επιστημονικού περιοδικού «Κυπριακά Χρονικά», που εκδιδόταν με τη δική του καθοριστική βοήθεια, από το 1924. Στο περιοδικό αυτό δημοσίευσε κι ο ίδιος αρκετά άρθρα και μελέτες πάνω σε ιστορικά, λαογραφικά, θρησκειολογικά και άλλα θέματα. Πολλά κείμενά του δημοσιεύθηκαν επίσης στο περιοδικό της Εκκλησίας «Απόστολος Βαρνάβας».

Εκείνο, όμως, που ξεχώρισε στη δράση του Νικοδήμου Μυλωνά και ανέδειξε την ηγετική του φυσιογνωμία ήταν ο πρωταγωνιστικός του ρόλοςστα πολιτικά γεγονότα του 1930-31, που οδήγησαν σε κρίση και, τελικά σε σύγκρουση με την αγγλική αποικιακή κυβέρνηση, με αποκορύφωμα την εξέγερση του Οκτωβρίου του 1931, τη γνωστή με την ονομασία «Οκτωβριανά». Ήδη από το 1929 τα ελληνικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου είχαν έλθει σε αντιπαράθεση με τον Ρόναλντ Στορρς, τονΒρετανό κυβερνήτη της Κύπρου κατά τις συζητήσεις στο Συμβούλιο

σοβαρών θεμάτων, όπως ο προϋπολογισμός, αλλά κι εξαιτίας ενεργειών του Στορρς κατά της ελληνικής παιδείας στη νήσο και των ανελεύθερων μέτρων του κατά του τύπου. Η διαμάχη μεταξύ των Ελλήνων βουλευτών και του κυβερνήτη συνεχίστηκε και πάλι με αφορμή τη συζήτηση του προϋπολογισμού το 1930. Συνήθως οι 12 ψήφοι των Ελλήνων βουλευτών του Νομοθετικού ισοβαθμούσαν με τις 12 ενωμένες ψήφους των τουρκικών και των αγγλικών μελών του Σώματος, οπότε ο κυβερνήτης ρύθμιζε την κατάσταση με χρήση της δικής του νικώσας ψήφου. Για τον λόγο αυτό οι Έλληνες της Κύπρου θεωρούσαν πλέον ότι η υπηρεσία Ελλήνων στο Νομοθετικό Συμβούλιο αποτελούσε απλώς εξυπηρέτηση μιας κατάστασης χωρίς νόημα, ακόμη και συμπαιγνίας με τους αποικιοκράτες, αφού ο κυβερνήτης επέβαλλε πλήρως τις επιθυμίες του στο Συμβούλιο, ακόμη και με διατάγματά του και άλλες αντιδημοκρατικές πράξεις. Οι Έλληνες βουλευτές, και βέβαια και ο Νικόδημος Μυλωνάς, πιέζονταν, κατά το 1931, ιδιαίτερα φορτικά, από τον λαό να παραιτηθούν από το αξίωμά τους και να μη συμμετέχουν στο υποτυπώδες Νομοθετικό Συμβούλιο. Τελικά στις 17 Οκτωβρίου 1931, ο Νικόδημος υπέβαλε την παραίτησή του με επιστολή στον κυβερνήτη, το κείμενό της οποίας περιέλαβε σε διακήρυξη εθνεγερτικού χαρακτήρα,την οποία απηύθυνε προς τον λαό.

Η απόφασή του να παραιτηθεί έγινε ενθουσιωδώς δεκτή από τον λαό, κι ευθύς αμέσως ακολούθησαν το παράδειγμά και άλλοι βουλευτές.Μίλησε, ακολούθως, σε συλλαλητήρια στη Λάρνακα και τη Λεμεσό. Ο λαός τον υποδέχθηκε ως εθνικό ήρωα και οι ομιλίες του προκάλεσαν λαϊκή εξέγερση κατά της αποικιοκρατίας. Ήταν η πρώτη βίαη αντίδραση στα χρόνια της Αγγλοκρατίας και ένα ιστορικό δείγμα του τι Θα ακολουθούσε τις επόμενες δεκαετίες.

Αμέσως μετά την καταστολή της εξέγερσης από τις αποικιακές αρχές, ο Νικόδημος Μυλωνάς ήταν ένας από εκείνους που οι Βρετανοί έκρινανότι έπρεπε να απομακρυνθεί από την Κύπρο. Συνελήφθη στη μητρόπολη Λεμεσού στις 23 Οκτωβρίου του 1931. Λίγο αργότερα, μαζί με τον Μητροπολίτη Κυρηνείας Μακάριο και άλλους εξέχοντες κληρικούς και λαϊκούς, εστάλησαν στην εξορία. Ο Μυλωνάς αφέθηκε ελεύθερος στο Γιβραλτάρ για να καταλήξει, μετά από πολλές περιπέτειες, στα Ιεροσόλυμα. Στην Κύπρο είχαν στο μεταξύ επιβληθεί σκληρά δικτατορικά μέτρα κι είχε αρχίσει η αυταρχική περίοδος, η γνωστή ως Παλμεροκρατία. Τον Νοέμβριο του 1933,απέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος ο Γ΄ και η Κυπριακή Εκκλησία εισερχόταν σε άλλο, μεγάλο στάδιο δοκιμασιών. Μοναδικός ιεράρχης παρέμεινε στην Κύπρο ο Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος.

Στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων ο Νικόδημος Μυλωνάς διέμενε στο μοναστήρι του Τιμίου Σταυρού, ευελπιστώντας σε αλλαγή των συνθηκών και επιστροφή του στην

Κύπρο για να συνεχίσει τον αγώνα του. Δεν πρόλαβε όμως. Πέθανε στην εξορία στις 13 Σεπτεμβρίου του 1937 κι ετάφη στο κοιμητήριο «Αγία Σιών» του Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων. Τα οστά του μεταφέρθηκαν στην Κύπρο στις 6 Φεβρουαρίου 1962. Κι είναι αυτά που με σεβασμό και περηφάνια θα ενταφιάσουμε στον τάφο που η Ιερά Μητρόπολη Κιτίου ετοίμασε γι΄ αυτόν.

Η λυχνία, που ο Νικόδημος Μυλωνάς άναψε στην Κύπρο, δεν έσβησε με τον θάνατό του. Από τότε λάμπει και διαχέει το φως τής αρετής και της αγωνιστικότητας, το ανέσπερο φως που μπορεί να διαλύσει τα οποιαδήποτε σκοτάδια στην εθνική πορεία μας. Αυτό το φως μεταλαμπαδεύτηκε στον διάδοχό του, στον από Κιτίου Μακάριο τον Γ΄, που, έχοντας το δικό του νεανικό σφρίγος, συνέχισε και επεξέτεινε τους αγώνες του.

Σε μιαν κοινωνία που έχει ανάγκη από γνήσιο εκκλησιαστικό, αλλά και εθνικό φρόνημα, χωρίς ακρότητες, χωρίς ευφάνταστους μετεωρισμούς, χωρίς ψυχόλεθρους φατριασμούς, σε μιανΕκκλησία που έχει ανάγκη σε κάθε πτυχή του ράσου των ηγετών της να φτερουγίζει η ψυχή της θρησκείας και της πατρίδας σε ισοδύναμο και ισόβαρο βαθμό, έχουμε ανάγκη το παράδειγμα του Μυλωνά.

Ιδιαίτερα σήμερα, που οι δυσκολίες και οι αντιξοότητες του αγώνα οδηγούν πολλούς σε αδιέξοδα και απαράδεκτους συμβιβασμούς, ο Νικόδημος Μυλωνάς διδάσκει πως μόνον η αταλάντευτη και ανυποχώρητη εμμονή στους εθνικούς στόχους θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αν ο αδύναμος αρχίσει κάτω από πιέσεις να υποχωρεί, οι υποχωρήσεις του δεν θα’χουν τέλος. Θα οδηγηθεί από τις θέσεις αρχών, με μιαν ελεύθερη πτώση, στο βάραθρο του εξευτελισμού. Ο Κιτίου Νικόδημος ήξερε πολύ καλά, και η γνώση του αυτή ήταν το αποτέλεσμα μιας ζωής αγώνων και αντίστασης, ότι οι πανικόβλητες υποχωρήσεις ουδέποτε περιορίζουν τη θρασύτητα του εχθρού. Αντίθετα την ενισχύουν.

Τιμώντας τον, σήμερα, καλούμαστε να εγκύψουμε στην όλη βιοτή του και να ενθαρρυνθούμε από το παράδειγμά του. Μόνον έτσι θα δικαιώσουμε τους αγώνες του και μόνον έτσι θα εκπληρώσουμε το χρέος μας και προς αυτόν και προς την αγωνιζόμενη, ακόμα, πατρίδα μας.

Αιωνία του η μνήμη!

